

Борділовська О.А.*

ІНТЕГРАЦІЙНІ ІНСТИТУТИ В ПІВДЕННІЙ АЗІЇ І РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ІНДІЇ

В умовах формування нового міжнародного порядку стає можливим посилення регіональних центрів, які раніше перебували на периферії світової системи, серед таких Південна Азія – регіон, що володіє значним економічним і демографічним ресурсом і стрімко розвивається. Водночас, південноазійська регіональна система є асиметричною і однією з найменш стабільних. Своєрідність процесів інтеграції в Південній Азії досліджує автор статті.

Ключові слова: СААРК, Індія, регіональна система, рівень інтеграції, перспективи багатостороннього співробітництва.

В условиях формирования нового международного порядка становится возможным усиление региональных центров, которые ранее находились на периферии мировой системы. Среди них Южная Азия – регион, в котором сосредоточены значительные экономические и демографические ресурсы и который стремительно развивается. В то же время, южноазиатская подсистема является асимметричной и одной из наименее стабильных. Особенности интеграционных процессов в Южной Азии являются объектом исследования автора.

Ключевые слова: СААРК, Индия, региональная система, уровень интеграции, перспективы многостороннего сотрудничества.

The present world is characterised by rapid development of new regional systems which by the international scenario is deeply influenced. Among those new poles is The Southern Asia – one of the biggest regions of the world, but one of the most unstable as well. The South Asia's regional system has the very clear asymmetry with India as a leader. The main issues of regional integration this article tries to examine.

Key words: SAARK, India, regional system, level of cooperation, perspectives of multy-states cooperation.

Південна Азія є надзвичайно своєрідним геополітичним регіоном, який в умовах розвитку багатополюсного світу намагається посилити свої позиції. Це великий субконтинент із власною історичною долею та цивілізаційними особливостями, який має чітко окреслені природні кордони. Південна Азія об'єднує великі (Індія, Пакистан, Бангладеш) та малі (республіки Шрі-Ланка, Мальдівська, Непал та королівство Бутан) держави, що мають багато спільного, передусім в історії та культурно-цивілізаційних особливостях. Це полегшує діалог і сприяє взаєморозумінню між окремими країнами, проте існують також чинники, які створюють певні складнощі у регіональних відносинах, зокрема:

- різні політичні системи;
- складне внутрішньополітичне становище, а в окремих випадках – перманентна нестабільність;

* доктор політичних наук, старший науковий співробітник НДЧ Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

- багатоетнічний та поліконфесійний склад населення та особливості ідеологічного розвитку;
- напружені двосторонні відносини між окремими країнами;
- відмінність у забезпеченні природними ресурсами та в економічному потенціалі;
- загальний невисокий життєвий рівень і складна демографічна ситуація (найбільш густонаселений і один із найбільш густонаселених у світі регіон).

Протягом останніх п'ятдесяти років субконтинент залишається проблемним з точки зору міжконфесійних та міждержавних конфліктів, лише посилила ризики нестабільності поява в арсеналі двох найбільших держав регіону ядерної зброї та активна мілітаризація Індії і Пакистану. Посилюється увага до подій у Південній Азії й через збільшення загроз тероризму, зокрема, активізацію ісламського фундаменталізму. Доречно пригадати, що у політичній традиції багатьох південноазійських країн до регіону також зараховується Афганістан (принаймні, такий підхід є усталеним в Індії). Цей факт лише збільшує безпекові ризики і чинники нестабільності регіональної системи, з огляду на внутрішню ситуацію в Афганістані та його позицію у світовій безпековій конфігурації.

Особливості південноазійської підсистеми в Україні вивчають О.Лукаш, П.Ігнат'єв, І.Поліха, А.Кобзаренко, питання регіонального розвитку знайшли відображення у працях В.Константінова, М. Капитоненка, С.Андрущенко, безпекові аспекти досліджені у роботах Г.Перепелиці і Б.Парахонського. Метою даної статті є спроба з'ясувати проблеми і перспективи розвитку регіональної інтеграції і роль в цих процесах Республіки Індія, безперечного лідера і домінуючої держави.

Південна Азія – один з найбільш населених і найменш інтегрованих регіонів світу, як з точки зору внутрішньої ситуації, так і з огляду на стан відносин з рештою світу. Тут зосереджені 22% світового населення, проте тільки 6-7 % ВВП припадає на субконтинент. При цьому характерною ознакою південноазійської регіональної системи є передусім домінування по всім показникам Республіки Індія, що викликає з боку інших країн регіону певну протидію та намагання підтримувати більш активні міждержавні відносини між собою. Натомість поведінка Індії має чітко виражений патерналістський характер: оголошуючи свою здатність захистити сусідів і дбати про їхні інтереси, Індія фактично часто вдається до прямого тиску, передусім – на малі держави Південної Азії. З точки зору цих країн такий підхід є певною мірою лицемірством, адже Індія постійно виступає проти проявів гегемонізму на міжнародній арені в будь-якій формі. Натомість прикладів подібного гегемонізму та проявів «індійської доктрини Монро» достатньо: активна участь Індії у боротьбі за незалежність Бангладеш, інтеграція Сиккіму, військове втручання в етнічний конфлікт в Шрі-Ланці, економічна блокада Непалу тощо. Тому зрозумілим є бажання менших держав у Південній Азії дещо позбутися такої зайвої опіки. З іншого боку, реалії господарського життя, а саме збільшення економічних проблем у всіх без виключення сусідніх з Індією країнах стали значним стимулом до розвитку регіонального співробітництва. Протиріччя між бажанням отримати певні економічні дивіденди, необхідні для сталого розвитку цих держав, та побоюванням і навіть страхом, який ці держави відчувають по відношенню до Індії, змушують країни маневрувати та домовлятися, в тому числі – між собою.

У 1985 р. у країн Південної Азії з'явилася нова перспектива розвитку співробітництва: за офіційною ініціативою Бангладеш (започаткування цього проекту президентом Зія ур-Рахманом відбулося у 1977 р., хоча тоді ж ідею про регіональну взаємодію висловив король Непалу Бірендра) було створено Асоціацію регіонального співробітництва країн Південної Азії (SAARK, СААРК), яка об'єднала сім країн – Індію, Пакистан, Бангладеш, Шрі-Ланку, Непал, Бутан та Мальдіви. Організаційний процес тривав декілька років, перша конференція на вищому рівні відбулась у м. Дакка (зважаючи на провідну роль Бангладеш у процесі консолідації) у грудні 1985 р. [1, с. 143]. Метою створення такої асоціації був насамперед розвиток

регіональної кооперації та взаємодопомоги, сприяння зростанню добробуту, соціальному і культурному розвитку країн. Окремо постали питання політичного і суспільного розвитку та безпеки Південної Азії, спільного захисту інтересів регіону на міжнародних форумах. Поряд з метою економічної інтеграції ставилося завдання відтворення цивілізаційно-культурної і політичної ідентичності регіону, відродження спільної долі регіону, при цьому найбільшу заінтересованість у проекті показали менші та середні держави регіону.

Насправді, як зазначає П.Ігнат'єв, «малі країни регіону мали намір нівелювати свою хронічну залежність від Індії в рамках цього багатостороннього форуму» [2, с. 405]. Проте Індія від самих початків претендувала на роль лідера у цій організації під гаслом «Успіхи Індії сприятимуть успіхам інших країн Південної Азії». Насправді ж – намагалася слідувати традиційній політиці і зберегти та навіть посилити важелі впливу на сусідні країни.

Принципи роботи СААРК визначені Уставом організації: регіональна кооперація мала відбуватися на основі взаємоповаги суверенітету, територіальної цілісності і незалежності країн-учасниць, невтручання у внутрішні справи одна одної; багатостороннє співробітництво жодним чином не повинно було заперечувати існуючі дво- та багатосторонні контакти, а відбуватися паралельно [3, с. 235]. Для ефективної роботи Асоціації створений відповідний механізм: країни-члени збираються на саміт щорічно, тоді як міністри закордонних справ, які формують Раду міністрів СААРК, зустрічаються не менш ніж, двічі на рік. Секретаріат СААРК працює а столиці Непалу Катманду, пізніше були засновані додаткові комісії. Для того, щоб мати уяву про спектр діяльності Асоціації, достатньо назвати декілька ініціатив у межах СААРК:

- Регіональна конвенція з боротьби проти тероризму – 1987 р.
- Створення асоціації спікерів і парламентарів країн-членів СААРК – 1992 р.
- Заснування Фонду розвитку Південної Азії – 1996 р.
- Прийняття конвенції про запобігання та боротьбу з залученням жінок і дітей до проституції – 2002 р.
- Додатковий протокол з боротьби проти тероризму – 2004 р.

Ряд проектів присвячені гуманітарному напрямку діяльності – схема для розвитку туризму, програма обміну між юнацькими організаціями, схема стипендій і грантів та інші [4, с. 71].

На жаль, ідеї і гасла СААРК в більшості своїй не були втілені в життя, багато в чому організація, незважаючи на проголошені цілі, нагадувала формальне політичне об'єднання, і вже на початку 90-х років багатьма експертами розглядалася як безперспективна. На цей час ряд подій політичного характеру як у світі, так і всередині багатьох країн регіону (зміна урядів в Індії та Пакистані, провал миротворчої місії в Шрі-Ланці, збільшення конфліктів на релігійній основі в Індії та ін.) спричинили фактичну паузу у регіональному співробітництві. VII-й саміт СААРК був перенесений у зв'язку з виступами екстремістів-мусульман у Бангладеш, що їх спричинили мусульмано-індуські протистояння в Індії у грудні 1992 р. Врешті-решт саміт був скликаний у столиці Бангладеш в квітні 1993 р. Саме на цьому форумі започатковано новий проект – САПТА (SAPTA, South Asian Preferential Trade Agreement), який на наступному саміті 1995 р. в Делі був переформований у САФТА (SAFTA, South Asian Free Trade Agreement). Ці угоди зі створення преференцій та зони вільної торгівлі враховували економічні потреби країн регіону в нових умовах світового розвитку і були націлені передусім на активізацію господарської діяльності у межах субконтиненту. Передбачалося, що на початку III тисячоліття в регіоні буде створена зона вільної торгівлі подібно до інших регіонів планети (СЕС, НАФТА). Важливим рішенням для країн регіону, більшість населення яких потерпає від нестачі харчів (40% населення СААРК мешкає поза межею бідності), стало створення у рамках СААРК Регіонального продовольчого резерву.

Слід зазначити, що до сих пір діяльність СААРК в економічній галузі залишається низько результативною, хоча би тому, що вона не призвела до подолання вкрай негативної тенденції

збереження недостатнього економічного співробітництва між країнами Південної Азії. В 90-х рр. внутрішньо-регіональний торговельний обіг становив лише 1%-3% загальної торгівлі країн-членів СААРК (наразі – 6%). Заснування СОР у 1995 р. провокувало додаткові проблеми, пов'язані з складнощами у доступі товарів з Південної Азії на світовий ринок. Проблема потребувала вирішення шляхом кооперації, проте тут існує цілий ряд реальних бар'єрів:

- різний рівень ресурсного потенціалу та суспільно-економічного розвитку країн регіону, їх державної політики у цьому напрямку;
- розрив існуючих традиційних господарських стосунків та перерозподіл характеру економічних зв'язків після розділу Британської Індії 1947 р.;
- в свою чергу, такий розрив зумовив створення до 80-х р. в кожній країні економічних структур, орієнтованих здебільшого на внутрішній ринок;
- схожість природних ресурсів та базова однотипність економік, побудованих на використанні цих ресурсів;
- побоювання решти південноазійських країн щодо ще більшого посилення індійського капіталу за їх рахунок.

Тому робота СААРК досить часто є плідною лише щодо створення бюрократичних механізмів та розробки амбітних планів, тоді як реалізація проектів виявляється непростою справою. З часом тенденція до посилення регіональних зв'язків в економічній галузі стала набирати сили: на IX саміті СААРК в Мале (1997 р.) розпочався процес переговорів щодо реального створення до 2005 р. зони вільної торгівлі в Південній Азії. Офіційно САФТА «стартувала» у січні 2006 р., проголосивши за основні цілі відміну всіх абсолютно торговельних бар'єрів, вільний обмін товарами і послугами та заснування інституційної мережі для сприяння регіональній кооперації. САФТА – мабуть, самий масштабний проект у межах Асоціації, проте саме його масштабність створює нові проблеми: хоча принципово усі країни погоджуються на його необхідність, існує багато невирішених питань, пов'язаних в тому числі з труднощами двосторонніх відносин (як приклад можна назвати небажання Пакистану надавати Індії статус країни «найбільшого сприяння», від якого він відмовився лише 2012 р.).

З іншого боку, представники бізнес-еліт та керівники комерційних відомств країн проявляють велику заінтересованість у якомога скорішій реалізації проекту. Звертається увага на те, що Південна Азія загалом – один з найбільш стрімко зростаючих в економічному плані регіонів, щорічні темпи зростання тримаються на рівні 8%, і навіть внутрішня торгівля поступово збільшується. Країни докладають значних зусиль до мінімізації існуючих обмежень та зняття тарифних бар'єрів, і за останній час це призвело до пожвавлення економічного співробітництва.

Ювілейний XIII саміт у листопаді 2005 р. пройшов в столиці Бангладеш і був відзначений пріоритетною увагою його учасників до розвитку взаємовигідної торгівлі і економічної кооперації, як і планувалося наприкінці II тисячоліття. З цією метою були підписані три нових угоди: щодо утворення спеціальної Ради арбітрів, створення механізму адміністративного сприяння з митних питань та Договір про уникнення подвійного оподаткування. Всі ці засоби спрямовані на підтримку діяльності країн у межах САФТА, яка саме з цього часу поширювалася також на торгівлю послугами, а не лише товарами. Оскільки однією з найбільших проблем країн регіону залишається бідність, саміт оголосив спеціальне рішення про проведення Декади (2006 – 2015 рр.) полегшення становища бідного населення в регіоні. Розглядалися також й інші актуальні соціальні проблеми регіону – захист прав дітей, боротьба з наслідками катастроф та стихійного лиха. Беручи до уваги нагальність питань охорони зовнішнього середовища, 2007-й рік було оголошено «Зеленим роком СААРК».

Слід зазначити, що окрім суто економічних проектів, СААРК завжди намагався приділяти увагу вирішенню важливих соціальних питань а регіоні. Наприклад, ще у 1989 р. було організовано проведення Року боротьби з наркоманією, у 1993 р. Пакистан виступив з ініціа-

тивою проведення року допомоги інвалідам, молоді та жінкам, а у 1995 р. за пропозицією Індії був проведений «рік СААРК з боротьби зі злиденністю». В межах Асоціації створений фонд регіональних проєктів, в столицях різних країн працюють важливі регіональні центри – метеорологічний, з боротьби проти туберкульозу, сільськогосподарської інформації та ін. [1, с. 149]. Таким чином, не можна говорити про абсолютну невдачу цього регіонального проєкту, оскільки різноманітні прояви його діяльності свідчать про шляхетні цілі та досягнуті окремі успіхи. Можна цілком погодитися з думкою українського дипломата, Посла в Пакистані та Індії І.З.Поліхи, що основним «ідеологічним» провалом асоціації слід вважати те, що створений як регіональний форум для відродження ідентичності регіону, він не виповнив такого призначення [5, с. 55]. Більш того, СААРК відрізняється від більшості асоціацій країн Азії, зокрема від АСЄАН, відсутністю консенсусу з проблем внутрішньорегіональних та позарегіональних джерел загрози безпеці країн регіону. Дається взнаки як затяжна індійсько-пакистанська конфронтація, так й індійський гегемонізм і побоювання менших держав. Успіхи Індії не сприяли успіхам інших країн, як це очікувалося, а визначили зростання відриву більшої за усіма показниками держави від своїх сусідів. В такому разі можна припустити, що лише затвердження в першу чергу у самій Індії більш поміркованих настроїв і відмова від шовінізму в регіональній політиці сприятиме посиленню кооперації в межах СААРК.

На тлі достатньо низької результативності СААРК чи не головним наслідком її діяльності стало створення механізму для проведення неформальних зустрічей і дискусій лідерів країн регіону (згідно з рішенням країн-засновниць, офіційно питання двосторонніх відносин не обговорюються під час форумів СААРК). Кількість зустрічей керівників семи країн-засновниць СААРК на двосторонній основі під час окремих форумів перебільшує кількість переговорів на найвищому рівні, що відбулися взагалі в Південній Азії. Причому такий формат дає можливість відновлення контактів навіть тоді, коли на офіційному рівні вони перервані. Так, після військового перевороту в Пакистані восени 1999 р. та перемоги в Індії на позачергових виборах коаліції на чолі з БДП контакти на вищому рівні між двома країнами-суперниками майже перервалися, у 2000 р. не відбулося жодної зустрічі на міністерському рівні. Лише XI саміт СААРК на початку січня 2002 р., який відбувся у столиці Непалу Катманду, і який було присвячено розгляду актуальних політичних проблем регіону, дав можливість хоча б якогось контакту лідерів Індії і Пакистану. Яскравою подією цього саміту став виступ нового президента Пакистану П.Мушаррафа, який закінчився підкресленим зверненням до індійського прем'єр-міністра А.Б.Ваджпаї з пропозицією дружби.

Співробітництво у межах СААРК та інших регіональних форумів також широко використовується дипломатією Делі, зокрема для інтенсифікації діалогу між Індією та Пакистаном, що підтвердив XII-й саміт цієї організації у січні 2004 р., який проходив в Ісламабаді. Крім обговорення питань співробітництва лідерами країн-учасниць, відбулася також зустріч між президентом Пакистану та прем'єр-міністром Індії, результатом якої стала Спільна індійсько-пакистанська заява. В ній сторони оголосили про обопільне бажання подальшої нормалізації відносин. Щодо загальних перспектив подальшої регіональної кооперації, саміт відзначив провідну роль інформаційних технологій у сучасному розвитку і підкреслив, що регіон зробив значний внесок у комунікаційну революцію людства і буде нарощувати прогрес у цій галузі. Нове принципове рішення було досягнуто щодо створення у 2015 – 2020 рр. Економічного Союзу Південної Азії з введенням єдиної валюти для країн регіону.

Південноазійське співтовариство все більше усвідомлює можливість вирішення багатьох регіональних проблем лише спільними зусиллями. Черговим доказом на користь такого розуміння стало підписання додаткового протоколу до Конвенції СААРК зі стримування тероризму та боротьби проти будь-яких його проявів. Делегати оголосили про необхідність перегляду стратегічного бачення ролі та характеру діяльності цієї організації, яка через двадцять років свого існування має навчитися адекватно реагувати на виклики часу та зміни як ре-

гіонального, так і глобального характеру. Зокрема, підтверджуючи відданість своєї країни ідеалам регіонального співробітництва, вперше закріпленим у 1985 р., у своїй промові прем'єр-міністр Індії М.Сінгх наголосив: «Ми, як організація, маємо продумати, яким чином стати органічною частиною всіх трансформацій, які відбуваються у світі» [6, с. 138].

XIV саміт СААРК, який проходив у квітні 2007 р. в індійській столиці, як і передбачалося, відзначився змінами в роботі цієї організації та в її складі. До СААРК повноправним членом було прийнято Афганістан, тим самим дискусії щодо змісту терміна «Південна Азія» добігли логічного кінця, принаймні – з політичної точки зору. Слід зауважити, що питання розширення СААРК час від часу виникають на порядку денному: Афганістан і М'янма претендували на участь в Асоціації від самого початку її створення, але з політичних причин рішення відкладались протягом багатьох років. Цікаво, що на цьому саміті у якості спостерігачів були присутні делегації Європейського Союзу, Сполучених Штатів, Китаю, Республіки Корея та Ірану, що свідчить про існування інтересу до регіону з боку провідних міжнародних акторів [4, с. 72].

В переліку самітів особливе місце займає наступний, XV-й, який проходив 2-3 серпня 2008 р. у Коломбо: під час його роботи країни-учасники і справді досягли певного прогресу у переході від звучних заяв до реальних кроків на шляху посилення регіональної кооперації. Результатом стало підписання чотирьох нових угод:

- Хартія Фонду розвитку СААРК (секретаріат в Тхімпху);
- Меморандум про заснування Організації з регіональних стандартів СААРК;
- Конвенція про взаємну правову підтримку з кримінальних питань;
- Протокол про прийняття Афганістану до Зони вільної торгівлі Південної Азії.

Лідери країн-учасників також підписали «Заяву Коломбо» щодо безпеки у харчовій галузі, пов'язану з харчовою кризою глобального масштабу та підвищенням цін на продукти. В документі йдеться про можливість повернення ситуації в Південній Азії до такої, коли фактично вона була житницею світу, а також про необхідність спільними зусиллями забезпечити харчову безпеку регіону. Тож зустріч а Коломбо мала високу результативність, і, найголовніше – відповідала викликам часу. Також на саміті у якості спостерігача учасники саміту вітали Маврикій та розглянули пропозиції про надання такого статусу М'янмі та Австралії.

Таким чином, саміт в Коломбо знаменував перехід від політики концептуалізації до актуальної імплементації важливих рішень. Це надзвичайно важливо з огляду на те, що діяльність СААРК постійно піддається жорсткій критиці з боку експертів, як в регіоні, так і за його кордонами, – за низьку результативність, невідповідність проголошеним намірам та відсутність реальних здобутків. Однією з принципових вад називають і неспроможність посилити реальне спілкування і співпрацю між народами: «Хоча усі держави Південної Азії поділяють спільну культурну історію і географічну єдність, було дуже мало контактів на рівні спілкування простих людей. А це є дуже важливим, оскільки жодна життєво необхідна внутрішньорегіональна політична інтеграція не може відбутися без розвитку широкомасштабних суспільно-економічних і культурних відносин» [7, с. 238]. СААРК називають аморфним утворенням, яке не спроможне захистити життєві інтереси своїх членів. Відомо, що свого часу саме Індія категорично відхилила ідею перетворення СААРК на військово-політичний союз, тож діяльність СААРК присвячена винятково економічному, технічному та культурному співробітництву країн регіону, та поки що потенціал організації залишається невичерпаним. З цим неможливо не погодитися, адже багато проблем країн-учасниць залишаються на порядку денному, серед них в першу чергу – економічні, демографічні і соціальні.

В Індії діяльність СААРК також піддається критичному аналізу. «Проект СААРК, запущений декілька десятиріч тому під великі фанфари, зараз виглядає таким, що вмирає, і нам потрібно по-справжньому повірити в нього та важко над ним попрацювати, щоб врятувати від загибелі» [8, с. 140]. Але ж Індія життєво заінтересована у продовженні цього проекту, пере-

дусім з точки зору глобальних політичних завдань, оскільки це дозволяє контролювати регіональну ситуацію і забезпечувати надалі роль гегемону на субконтиненті. Слід наголосити, що Індія продовжує надавати стосункам з найближчими сусідами традиційно велику увагу, оскільки для сталого розвитку передусім необхідно мати мирну та спокійну периферію, бути впевненими у можливості розбудови взаємовигідних відносин із сусідами. В умовах майже постійної конфронтації з Пакистаном першочергове значення для Індії має розвиток політичного діалогу та досягнення повного порозуміння з усіма державами регіону. З іншого боку, Індія розглядає Південну Азію як великий ринок, і відновлення єдності субконтиненту в нових умовах може відбутися шляхом саме економічної інтеграції. Цей процес свого часу перервався політичним розділом регіону, наразі ж є потреба відновити господарську єдність субконтиненту, країни якого мають спільну історію та поділяють багато підходів до проблем сучасного розвитку. В Індії також розуміють, що процес справжньої інтеграції можливий лише за умов, якщо найбільша країна регіону зможе відновити довіру до себе з боку менших держав. Тому потрібні реальні дії на доказ того, що Індія – справжній «старший брат», від якого очікують допомоги та підтримки, але не втручання у внутрішні справи. Останніми роками усвідомлення подібних реалій поступово починає переважати серед вчених-аналітиків та державних діячів, від політичної волі яких залежить певною мірою подальший розвиток інтеграційних процесів.

Підсумовуючи, зазначимо: проект СААРК, не дивлячись на великі прорахунки в його реалізації, ще має певний потенціал розвитку. Необхідним є перегляд як самих інституцій, так і оновлення концепції діяльності організації. Реформи повинні стосуватися механізму реалізації цілей та мотивацій всіх членів-учасників, стратегія повинна полягати не у проведенні нескінчених засідань, а у конкретному розгляді реальних потреб населення південноазійських країн. «Для того, щоб ефективно вирішувати питання як регіонального, так і глобального характеру, СААРК потребує більшої серйозності у дотриманні термінів та напрямків виконання проектів... СААРК має бути виведений за межі 5-зіркових готелів та наближений до чисельного населення регіону для забезпечення його добробуту» [4, с. 87]. Радник Уряду Індії з питань безпеки Ш.Ш.Менон зазначає доволі оптимістично: «Ми в Південній Азії маємо гарну звичку бути дуже скромними і недооцінювати себе (що не так вже і добре), коли й йдеться про рівень інтеграції та сучасну ситуацію в субрегіоні... Але я вважаю (хоча поки що – це позиція меншини), що те, що насправді відбувається в Південній Азії, набагато краще за те, що традиційно песимістично змальовується» [9].

Такий оптимізм цілком зрозумілий: збереження й активізація проекту СААРК є одним з принципово важливих завдань зовнішньополітичної стратегії Республіки Індія. Через інститути регіональної інтеграції може бути забезпечене вкрай необхідне для глобальної стратегії країни лідерство у регіоні Південної Азії. Завдяки інтеграційним проектам Індія має шанс продемонструвати світу свою особливу позицію у регіоні, значення якого для міжнародної спільноти посилилося останнім часом: «Світове співтовариство не може почувати себе у безпеці і процвітанні без того, щоб не залучати до прийняття усіх важливих рішень з питань миру, безпеки і розвитку понад мільярдне населення Південної Азії» [10, с. 451]. Населення субконтиненту все ще має безліч нагальних проблем економічного й суспільного розвитку, проте демонструє досить швидкі темпи зростання й намагається брати активну участь не лише в регіональних, але й світових справах. Для Індії процес розробки та впровадження спільної позиції країн регіону є надзвичайно важливим для реалізації стратегічної лінії Делі: перетворення Південної Азії на один з полюсів в багатополярній світовій конфігурації.

Література

1. Белокреницкий В.Я., Москаленко В.Н., Шаумян Т.Л. Южная Азия в мировой политике. – Москва: Международные отношения, 2003. – 366 с.

2. Ігнат'єв П.М. Індія на шляху до лідерства в Південній Азії. – Чернівці, 2006. – 503 с.
3. Khanna V.N. Foreign policy of India. – New Delhi: Vikas Publishing House, 2007. – 358 p.
4. Ahmed Sh.Z., Bhatnagar S. SAARC and Interstate Conflict in South Asia: Prospects and Challenges for Regionalism // Pakistan Horizon. Vol.61, №3, July 2008. – P. 69-88.
5. Поліха І. Некласична складова АТР // Політика і час. – 1996. – №46, 1996. – С. 18-24.
6. Dutt V.P. India's Foreign Policy since Independence. – New Delhi, 2007. – 247 p.
7. Mishra P.K. South Asia: Conflicts and Cooperation. – New Delhi: Kalingas Publications, 1997. – 292 p.
8. Padmanabhan S. A General Speaks. – New Delhi: Manas Publications, 2005. – 234 p.
9. Menon Shivshankar // <http://icwadelhi.info/asianrelationsconference>.
10. South Asia in the World / Ed. By R.Thakur, O.Wiggen. United Nations University Press.- Tokyo – New York – Paris, 2004. – 451 p.